

Maktabgacha ta'lim sohasida pedagogik mahoratni oshirishda AKT va innovatsion texnologiyalar.

Nordik xalqaro universiteti

Psixologiya va maktabgacha ta'lim kafedrası o'qituvchisi

Berdiyeva Nilufar Berdiyev qizi

Nordik xalqaro universiteti

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabasi

Tursunova Dilnoza Mahmudovna

Annotatsiya. Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim tizimida pedagogik texnologiyalarning roli va ular tutgan o'rinni keng qamrovda yoritishga alohida e'tibor qaratilgan. Unda zamonaviy pedagogik texnologiyalar mazmuni, ularning maktabgacha yoshdagi bolalarning har tomonlama rivojlanish jarayoniga ta'siri chuqur tahlil qilingan. Jumladan, o'yin asosidagi texnologiyalar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT), loyiha asosida ishlash yondashuvi hamda sog'lomlashtirish metodlariga alohida o'rin ajratilgan. Shuningdek, maqolada pedagoglar tomonidan ilg'or texnologiyalarni samarali qo'llash shartlari, ularni o'quv jarayoniga tatbiq etish usullari hamda bu texnologiyalar ta'lim samaradorligini oshirishdagi o'rni tahlil qilinadi. Interaktiv o'qitish shakllari va innovatsion yondashuvlar orqali bolalarda bilim, ko'nikma va kompetensiyalarni shakllantirishda pedagogik texnologiyalarning muhim o'rin tutishi ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, pedagogik texnologiyalar, zamonaviy yondashuvlar, o'yin metodlari, AKT, loyiha asosidagi ish, sog'lomlashtirish texnologiyalari, bolalar rivoji, interaktiv ta'lim, innovatsion metodikalar.

Globalashuv jarayoni, ilm-fan va texnologiyalarning jadal rivojlanishi bugungi kunda ta'lim tizimini tubdan isloh qilish va uni zamonaviylashtirishni taqozo etmoqda. Ayniqsa, jamiyatning kelajak taraqqiyoti bevosita bog'liq bo'lgan maktabgacha ta'lim tizimida bu yangilanishlar muhim o'rin tutadi. Maktabgacha yoshdagi bolalar shaxsining har tomonlama rivojlanishida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish bugungi ta'limning asosiy talablaridan biri bo'lib qolmoqda. Mazkur bosqich bolaning individual qobiliyatlarini ro'yobga chiqarish, mustaqil fikrlashi, tafakkur jarayonlari, dunyoqarashi, shuningdek, ijtimoiy va emotsional ko'nikmalarining shakllanishi uchun poydevor bo'lib xizmat qiladi. An'anaviy ta'lim metodlari asosan tayyor bilimlarni o'zlashtirishga yo'naltirilgan bo'lsa, zamonaviy pedagogik texnologiyalar esa bola shaxsini faol ishtirokchi sifatida shakllantiradi. Bunda bolalarda mustaqil fikrlash, muammoni hal qilish, ijodiy yondashuv, tashabbus ko'rsatish, muloqot qilish va jamoada ishlash kabi ko'nikmalar rivojlanadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ta'lim jarayoni o'ziga xos xususiyatlarga ega. Ular abstrakt fikrlash darajasiga to'liq ega bo'lmagani bois, o'quv jarayoni albatta qiziqarli, ko'rgazmali, interaktiv va o'yin asosida tashkil etilishi lozim. Shu nuqtai nazardan, zamonaviy pedagogik texnologiyalar – bu yoshdagi bolalar uchun eng maqbul ta'lim yondashuvlaridan biri hisoblanadi. Ular orqali bolalar o'rganish jarayoniga faol va zavqli tarzda jalb etiladi.

Bugungi kunda maktabgacha ta'lim muassasalarida bir qator ilg'or pedagogik texnologiyalar muvaffaqiyatli qo'llanilmoqda. Ular orasida:

- O'yin texnologiyalari – bolalarning qiziqishi va tabiiy ehtiyojlarini inobatga olgan holda ta'limni oson va samarali o'zlashtirish imkonini beradi;
- Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) – raqamli qurilmalar orqali bilimlarni vizual va interaktiv tarzda taqdim etib, bolalarning e'tiborini jalb etadi;
- Sog'lomlashtiruvchi pedagogik metodlar – jismoniy faollik, psixologik sog'lom muhit va harakatli mashg'ulotlar orqali bolalarning jismoniy va ruhiy sog'lig'ini mustahkamlashga xizmat qiladi;
- Loyihaviy metodlar – bolalarni mustaqil izlanishga, tajriba o'tkazishga va o'z qarashlarini himoya qilishga o'rgatadi;
- Integratsiyalashgan o'quv faoliyati – fanlararo bog'liqlik asosida bilim va ko'nikmalarni yaxlit holda egallash imkonini beradi.

Ushbu texnologiyalarning to'g'ri tanlanishi va samarali tatbiq etilishi ta'lim sifati va samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Bunda pedagogning roli nihoyatda muhimdir. Har bir tarbiyachi o'z faoliyatida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni chuqur o'rganishi, ularni bolalarning yosh va psixologik xususiyatlariga mos holda qo'llay olishi lozim. Bu nafaqat bolalarning o'quv jarayoniga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi, balki ularning intellektual, ijtimoiy va emotsional rivojiga zamin yaratadi. Shu sababli, maktabgacha ta'lim tizimida pedagogik texnologiyalarning o'rnini to'g'ri baholash, ularni tatbiq etishdagi metodik yondashuvlarni takomillashtirish va tarbiyachilarning innovatsion kompetensiyalarini oshirish dolzarb vazifadir. Bu jarayon orqali biz ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqish, bolalarning sog'lom, faol va ijodiy fikrlaydigan shaxs sifatida shakllanishini ta'minlash imkoniyatiga ega bo'lamiz.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar — bu ta'lim va tarbiyani aniq maqsadga yo'naltirilgan, oldindan rejalashtirilgan va natijadorlikka asoslangan tarzda tashkil etishga xizmat qiluvchi usul va vositalar majmuasidir. Ular bolalarda mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv va amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan. Bu texnologiyalar ta'lim jarayonining interaktivligini oshirib, bolalarni passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga aylantiradi, ularning individual qobiliyatlarini ochib

berishga ko'maklashadi. Shu bilan birga, zamonaviy pedagogik yondashuvlar tarbiyachi va o'qituvchilardan doimiy o'z ustida ishlashni, yangilikka ochiqlik va moslashuvchanlikni talab etadi. Maktabgacha yoshdagi bolalar bilimni asosan o'yin, tajriba va muloqot orqali o'zlashtiradi. Shu bois bu bosqichda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish ularning tabiiy qiziqishini rag'batlantirish, mustaqil o'rganishga bo'lgan ishtiyoqini kuchaytirish hamda o'z qobiliyatlarini yuzaga chiqarish uchun muhim imkoniyat yaratadi. Bunday yondashuvlar orqali bola bilimni nafaqat yodlab oladi, balki uni amaliyotda qo'llashga o'rganadi.

Maktabgacha ta'limda keng qo'llanilayotgan zamonaviy texnologiyalar va metodlar:

1. O'yin texnologiyalari. O'yin — bolalarning eng tabiiy o'rganish usulidir. Didaktik, ijodiy va rolli o'yinlar bolalarning bilimni mustahkamlash, ijtimoiy muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish hamda o'zini erkin ifoda etishiga imkon yaratadi. O'yinlar orqali bola mustaqil fikrlashni o'zlashtirib, atrof-muhitni tushunadi.

Misollar: "Qaysi rang?", "Top va ayt", "Kimni topamiz?" kabi o'yinlar bolalarning rang, shakl va sonlar haqidagi bilimlarini mustahkamlashga yordam beradi.

2. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT). AKT vositalari — interaktiv doskalar, ta'limiy videolar, multfilmlar, elektron dasturlar yordamida o'quv jarayonini qiziqarli va samarali qiladi. Bu texnologiyalar bolalarning diqqat-e'tibori, eslab qolish, mantiqiy fikrlash va tasavvurini rivojlantiradi.

Misol: "Smart board" orqali interaktiv mashqlar bajarish yoki elektron dasturlar yordamida hayvonot va o'simliklar haqidagi bilimlarni egallash.

3. Loyihaviy texnologiyalar. Loyiha asosida o'qitish bolalarda mustaqil izlanish ko'nikmasini shakllantiradi. Bolalar mavzuga oid materiallarni izlab topadi, tahlil qiladi va o'z fikrlarini taqdim etadi. Bu jarayon ular uchun nafaqat bilim olish, balki muloqot, hamkorlik va liderlik qobiliyatlarini rivojlantirish vositasi bo'lib xizmat qiladi.

Misol: "Mening oilam", "Tabiatni asraymiz" kabi loyihalar orqali bolalar o'z bilimlarini hayotiy faoliyat bilan bog'lab o'rganadi.

4. Sog'lomlashtiruvchi texnologiyalar. Bolalarning jismoniy salomatligini mustahkamlashga yo'naltirilgan bu texnologiyalar orasida badantarbiya mashg'ulotlari, harakatli o'yinlar, nafas olish mashqlari alohida o'rin tutadi. Bu usullar orqali sog'lom turmush tarzi odatlari shakllanadi.

Misol: "Ertalabki gimnastika", "Musiqali harakatli o'yinlar" bolalarda jismoniy faollik va sog'lom odatlarni rivojlantiradi.

Muammoni hal qilish texnologiyalari. Bolalarda muammoli vaziyatlarni tushunish, tahlil qilish va samarali yechim topish ko'nikmalarini shakllantirish maqsadida ularga muammoli savollar va topshiriqlar taklif etiladi. Bu yondashuv

bolalarni mustaqil fikrlashga, tanqidiy yondashishga hamda oqilona qaror qabul qilishga o'rgatadi.

Misollar: "Nima uchun yomg'ir yog'adi?", "Do'stlar bilan qanday murosa qilish mumkin?" kabi savollar orqali bolalarda real hayotdagi vaziyatlarga ongli yondashish, muammolarni hal qilish qobiliyatlari rivojlanadi.

Integratsiyalashgan texnologiyalar. Fanlararo integratsiya asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar bolalarning umumiy dunyoqarashini kengaytirishga xizmat qiladi. Bu yondashuvda matematika, tabiatshunoslik, san'at va til o'rgatish kabi turli sohalar uyg'un holda olib boriladi. Natijada bolalarda chuqurroq va barqaror bilim hamda ko'nikmalar shakllanadi.

Misol: "O'simliklarning hayoti" mavzusida tabiatshunoslik, rasm chizish va hikoya tuzish elementlari birlashtirilgan holda mashg'ulot o'tkaziladi.

Zamonaviy texnologiyalarni maktabgacha ta'lim tizimiga joriy etish quyidagi afzalliklarni beradi:

- Bolalarda o'quv jarayoniga nisbatan qiziqish ortadi;
- Har bir bolaning shaxsiy rivojlanishi va o'zini erkin ifoda etishiga imkon yaratiladi;
- Mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuv rivojlanadi;
- Ta'limda individual yondashuv qo'llaniladi;
- Bolalar guruhda ishlash, muloqot qilish hamda ijtimoiy vaziyatlarni hal etish ko'nikmalarini egallaydi;
- Sog'lom turmush tarziga oid foydali odatlar shakllanadi.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlarning ta'lim jarayonida muvaffaqiyatli joriy etilishi uchun quyidagi omillar muhim hisoblanadi:

- Pedagogning zamonaviy texnologiyalarni o'zlashtirish darajasi va kasbiy malakasi;
- Mashg'ulotlarning bolalarning yosh xususiyatlari hamda individual ehtiyojlariga moslashtirilganligi;
- Interfaol, qiziqarli va kreativ metodlardan foydalanish;
- Oila va jamiyat bilan hamkorlikda bola rivojlanishini doimiy qo'llab-quvvatlash.

Zamonaviy jamiyat talablaridan kelib chiqqan holda maktabgacha ta'lim tizimiga ilg'or pedagogik texnologiyalarni joriy etish yosh avlodni zamonaviy ruhda tarbiyalashda muhim o'rin tutadi. Bugungi globallashtirish va raqamli texnologiyalar davrida an'anaviy o'qitish usullari yetarli bo'lmay qolmoqda. Bolalarda mustaqil fikrlash, innovatsion yondashuv va ijtimoiy faollikni shakllantirish uchun zamonaviy texnologiyalar va metodlardan samarali foydalanish zarurati ortib bormoqda. Yangi pedagogik texnologiyalar bolalarning ta'lim jarayonida faol ishtirok etishini

ta'minlaydi, ularning qiziqishini oshiradi va mustaqil bilim olishga undaydi. Natijada, bola nafaqat bilimga ega bo'ladi, balki uni amaliyotda qo'llay oladigan ko'nikmalarni ham rivojlantiradi. Jumladan, o'yin asosidagi texnologiyalar, axborot-kommunikatsiya vositalari (AKT), loyihaviy va integratsiyalashgan metodlar, sog'lomlashtiruvchi hamda muammoni hal qilishga yo'naltirilgan yondashuvlar bolalarning har tomonlama o'sishida samarali natija beradi.

Zamonaviy texnologiyalarni maktabgacha ta'lim muassasalarida muvaffaqiyatli qo'llash uchun esa bir qancha shartlar muhim sanaladi: pedagoglar o'z kasbiy malakasini doimiy ravishda oshirib borishi, bolalarning yosh va individual xususiyatlarini chuqur o'rganishi, shuningdek, ota-onalar hamda keng jamoatchilik bilan hamkorlikni yo'lga qo'yishi lozim. Kelajakda raqobatbardosh, ijtimoiy faol, mustaqil qaror qabul qiladigan shaxslarni shakllantirish aynan maktabgacha ta'limdan boshlanadi. Shu sababli, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni oqilona va samarali tarzda tatbiq etish orqali biz bolalarning intellektual, emotsional va jismoniy rivojlanishi uchun mustahkam asos yaratamiz. Bu esa, o'z navbatida, mamlakatimiz taraqqiyoti va barqaror rivojlanishining muhim omillaridan biriga aylanadi.

Xulosa. Maktabgacha ta'lim muassasalarida pedagogik texnologiyalarning o'rni va ahamiyati bugungi kunda tobora ortib bormoqda. An'anaviy ta'lim yondashuvlari asosan bilim berish jarayoniga qaratilgan bo'lsa, zamonaviy pedagogik texnologiyalar bolaning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashda markaziy rol o'ynaydi. Ushbu texnologiyalar bolalarni faollikka, mustaqil fikrlashga, ijodiy yondashuvga va ijtimoiy faollikka rag'batlantiradi, natijada ularning shaxs sifatida barkamol va yetuk shakllanishiga xizmat qiladi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o'rganish jarayonini yanada interaktiv, qiziqarli va samarali qiladi. Ular bolalarning tabiiy qiziqishlarini ro'yobga chiqarishga, muammolarni hal qilish va muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga imkon yaratadi. Shu bilan birga, bu texnologiyalar tarbiyachilar va pedagoglardan doimiy o'z ustida ishlashni, innovatsion yondashuvlarni o'zlashtirishni, pedagogik faoliyatni yangi zamon talablariga moslashtirishni talab etadi. Har bir tarbiyachi o'z ish faoliyatida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan oqilona, maqsadli va samarali foydalanishi ta'lim sifatini tubdan oshirishga xizmat qiladi. Bu nafaqat bolalarning intellektual va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradi, balki ularning jismoniy va emotsional salomatligini mustahkamlaydi. Natijada, maktabgacha yoshdagi avlod kelajakda raqobatbardosh, har tomonlama barkamol kadrlar sifatida jamiyatga foydali bo'lish imkoniga ega bo'ladi. Shunday qilib, pedagogik texnologiyalarning zamonaviy maktabgacha ta'lim tizimida tutgan o'rni nafaqat ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish, balki yosh avlodning kompleks rivojlanishi va barkamolligini ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Shu bois, bu sohani rivojlantirish va pedagoglarning innovatsion

salohiyatini oshirishga doimiy e'tibor qaratish, yangi metod va texnologiyalarni tizimli ravishda joriy etish kelajak uchun muhim va ustuvor vazifa bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdukodirova M.Q., Maktabgacha ta'lim pedagogikasi, Toshkent, 2020.
2. Xamidova D.T., Innovatsion texnologiyalarning o'rni, Ta'lim va taraqqiyot, 2021.
3. G'ofurova N., Interfaol metodlar, Fan, 2019.
4. Karimova D., AKT va maktabgacha ta'lim, Zamonaviy ta'lim, 2020.
5. Vygotskiy L.S., Pedagogik psixologiya, Moskva, 2019.
6. Mahmudova Z.Sh., Loyihaviy texnologiyalarni qo'llash, Ta'lim innovatsiyalari, 2022.